

OPINIONS

Nº 57 - Any 2014

¿Què hi ha de cert en l'Antic Testament?

Curiositats bibliogràfiques sobre l'Antic Testament:

“Al principi, Déu va crear el cel i la terra...” Amb aquestes paraules comença el Gènesi, que és la compilació de cinc llibres anomenats habitualment el Pentateuc (obra en cinc volums) que juntament amb altres (dels quals el número exacte és motiu de desacord entre jueus i cristians), formen l'Antic Testament, on es troben textos sagrats israelites anteriors a Crist que, formen la primera part de la Bíblia cristiana.

L'Antic Testament va néixer en un marc geogràfic molt concret, en un temps històric molt ben determinat i en la manera de fer i pensar d'aquell temps i, sembla, vol recollir la història i les creences del poble hebreu que va aparèixer en la regió palestina durant el segle XIII aC. (abans de Crist).

Originàriament fou escrit en hebreu i arameu que eren els idiomes predominants fins que, el poble d'Israel es va dividir: una part dels israelites els van seguir parlant i altres els varen anar substituint pels dialectes dels indrets on es varen establir. Això va fer que, en haver diferents orígens, s'interpretessin termes i paraules de diverses maneres.

Aquests diferents orígens, transmesos des del principi de manera oral, s'anaren posant per escrit en un llarg treball que, diverses generacions, van anar prolongant durant mil anys (es calcula 900 anys abans de Crist i 100 després de Crist).

Durant aquest temps, cada escriptor o compilador, segons el talant el moment polític o religiós de l'època i els interessos del grup sacerdotal al qual pertanyia, hauria afegit noves dades o, rebutjat narracions i documents que va creure oportú, però... sempre “escombrant cap a casa”. Això explicaria les incoherències de noms, dates, fets, etc., que es troben en bona part dels llibres legislatius, històrics i poètics que formen l'Antic testament.

La tradició religiosa atribueix a Moisès l'autoria dels cinc llibres que formen el Pentateuc si bé sembla provat, gràcies a anàlisis científics i arqueològics, que només va ser l'autor d'una petita part. El gruix del seu contingut va ser redactat molt després i hauria estat format per quatre fonts diferents, dues de les quals, degut a la seva semblança, van ser fusionades.

Actualment, les teories més acceptades (totes envoltades de molta polèmica) afirmen que, el Gènesi, va ser redactat aproximadament al segle V aC., quan uns levites van fusionar tres llibres escrits al segle IX aC.

Aquesta hipòtesi, defensada en el segle XIX per Julius Wellhausen, va aixecar moltes polèmiques ja que topava amb la idea que, el creador únic dels llibres era Moisès i havien estat escrits per inspiració divina.

Malgrat tots els descobriments i els anàlisis científics i arqueològics han demostrat que bona part dels llibres que formen l'Antic Testament, són producte d'un llarg procés d'elaboració durant el qual es va anar actualitzant documents antics i, afegint noves dades i interpretacions diverses segons el moment polític o religiós en què es van escriure; l'Església catòlica encara ho sosté.

Va ser el Papa Pau VI en el Concili Vaticà II el 1965 i, en la constitució "Dei Verbum" (paraula de Déu), qui va proclamar la necessitat d'interpretar i comunicar "La Bíblia" adequant-la als nostres temps tenint en compte les idees i la cultura tant diferent de quan van ser escrites.

A part d'uns petits fragments que es conserven escrits en hebreu; des del segle XV es guarda al Vaticà una còpia quasi complerta d'un Gènesi, en grec, datat al segle V (anomenat el Còdex Alexandrinus), un manuscrit que conté la major part de l'Antic Testament i que, juntament amb el Còdex Vaticanus (datat del segle IV), són dels primers i més complerts manuscrits de la Bíblia.

El Còdex Alexandrinus, consta de 773 folis que corresponen a l'Antic Testament i 143 al Nou Testament. Tot el manuscrit està escrit sobre un fi pergamí a dues columnes per pàgina, al voltant de 46 i 52 línees per columna, 20 a 25 lletres per línea i amb anotacions a la banda exterior de cada columna. Tota la seva escriptura està feta en cal·ligrafia uncial (un tipus d'escriptura en què les lletres s'escriuen en majúscules sense deixar cap espai entre paraula i paraula).

Segons sembla: la primera de totes les traduccions al grec de les Bibles escrites en llengües hebrea i aramea va començar al segle III finalitzant al II abans de Crist i, es va realitzar amb textos originals que composaven la Bíblia hebrea del judaisme.

Més tard, es va afegir el Nou Testament que es va escriure directament en grec.

A aquesta compilació de L'Antic i el Nou Testament se la va anomenar la Bíblia dels Setanta perquè va ser escrita per setanta savis a la ciutat d'Alexandria els anys 280 - 246 aC.), i s'hi van incorporar diversos texts que no eren enregistrats en la Bíblia hebrea original, raó per la qual, no van ser admesos pels jueus; exclosos totalment pels calvinistes i sí es troben a la Bíblia luterana afegits al final, però, només com a mera lectura.

Amb l'aparició del cristianisme hi va haver una necessitat imperiosa d'una Bíblia en llatí i, el Papa Dàmaso, va encarregar al monjo Jeroni d'Estridon (mes tard Sant Jeroni) i a un grup de rabins que coneixien l'hebreu la seva traducció; la qual, varen efectuar entre els anys 390 - 405 i que és coneguda com "la Vulgata" que va passar a ser el text bíblic oficial de l'Església Catòlica fins la promulgació de la Neovulgata en el 1979, que va substituir l'anterior fins el dia d'avui.

Les traduccions dels textos sagrats (L'Antic i el Nou Testament que formen la Bíblia) han estat nombroses: 450 a llengües complertes i a més de 2000 de forma parcial, cosa que la converteix en el llibre més llegit en tot el món.

Durant segles, la seva lectura va estar prohibida sota pena d'encarcerament perpetu i, sols els poquíssims que sabien grec o llatí hi podien accedir. Va ser Luter, qui en pugna contra l'autoritat vaticana que va desembocar en la Reforma Protestant, després de ser declarat heretge i excomunicat pel Papa Lleó X i, proscrit per Carles V, va traduir a l'alemany el Nou Testament el 1522 i després l'Antic Testament el 1534.

La versió espanyola (1780) fou encarregada pel rei Carles III al pare escolapi Felip Scio que juntament amb un altre escolapi, Benet Feliu de Sant Pere, es van guiar sobre el text llatí de la Vulgata. El 1782 l'inquisidor general Felip Bertran, autoritzà la traducció a llengües vernacles però, va ser Carles IV el 1788 qui va assumir el cost que comportava el projecte.

La primera edició va ser impresa a València i es va redactar bilingüe (llatí - castellà) amb làmines luxoses de colors i en varis toms. Malgrat el seu cost no era accessible a la butxaca de la gent senzilla, un any després ja estava esgotada.

De la traducció al català hi ha una referència que es va fer el 1287 quan el rei "Alfons el Franc" la va ordenar, però, no fou finalitzada. Posteriorment en el segle XIV es va trobar una traducció complerta a aquest idioma, de la qual, es conserva una còpia a la Biblioteca Nacional de França.

Fins aquí una ínfima part de l'extensa bibliografia del Gènesi que he tret de la Bíblia catalana interconfessional i d'altres fonts cristianes i jueves.

Una Opinió personal

Ben segur en aquest escrit es podrà trobar la manca d'anomenar el "Còdex Sinaíticus" descobert al Monestir de Santa Caterina al Sinaí, la "Bíblia Políglota del Cardenal Cisneros" i altres escrits també molt importants. Però, al fer aquesta redacció, en cap moment he tingut la pretensió en fer creure una saviesa teològica que no posseeixo. He hagut de passar moltes hores de recerca buscant bibliografia per després de constatar la diversitat expressiva de les fonts consultades, escollir el que podia ser més entenedor per a tothom i fer arribar alguns fets que se'ns han donat com a certs i, sembla, han estat un plagi.

Interessar-nos pel que poden enriquir els nostres coneixements no està de més però això implica llegir i escoltar per poder qüestionar arguments que s'han donat com a certs i després, lliurament, sense pressions de cap tipus i, mitjançant un diàleg, poder trobar respostes o aclariments a dubtes que se'ns poden presentar.

Les Sagrades Escripures són el fonament de moltes religions i el seu text és el que més ha influït en la història i en la cultura de la humanitat, per tant, la manera com han arribat a nosaltres ens incumbeix a tots, no solament com un fet religiós sinó cultural.

Tenint en compte aquesta premissa i després de la informació adquirida sobre l'Antic Testament, m'ha quedat el dubte fins a quin punt els fets que es descriuen han estat verídics o copiats d'altres religions més antigues; si s'han barrejat tradicions i mites d'altres pobles de diferents èpoques i, si la seva traducció, s'ha fet amb el rigor que calia.

Una petit exemple de la falta de veracitat és: associar a Abraham amb els filisteus (Gen 21,30.34) quan dels uns als altres hi va haver segles de separació.

Arqueòlegs han descobert, analitzant vestigis de civilitzacions antigues, que moltes de les ciutats que segons l'Antic Testament van ser conquerides quan els israelites van arribar a la Terra Promesa feia temps que estaven abandonades o encara no existien i, no han descartat que, el relat bíblic de l'Èxode hagués estat una ficció literària.

Un altre dels exemples que també sembla un plagi és: com Moisès va ser trobar en aigües del Nil; un fet que és troba en una història molt més antiga y que es refereix a un governant sumeri, Sargón d'Akkad, que va ser dipositat en el moment de néixer en una cistella i, abandonat a la seva sort en les aigües del riu Èufrates fins que va ser rescatat per un aiguader que se'l va endur a casa i el va adoptar.

O el Diluvi universal, on es descriu una llegenda sumèria molt més antiga.

Hi ha varus fets copiats de religions anteriors a l'època que descriu l'Antic Testament que fan més amena la seva lectura, però, no sempre s'ha utilitzat precisió en la seva traducció, cosa que ha donat lloc a que el seu significat originari fou tergiversat.

Un error en la traducció, es troba a la Vulgata, on la paraula “verge” (Isaïes 7:14) s’ha traduït de la paraula “alma” (que és la que hi ha escrita en els antics i originals manuscrits hebreus i que, en aquest llenguatge, vol dir “jove”).

¿Va ser un lapsus lingüístic d’un mal traductor confondre “verge” per “jove” o, aquest error no va ser corregit i utilitzat deliberadament per l’Església catòlica perquè servis com un puntal sobre el que ha assentat una de les seves creences fonamentals (amb les quals no estan d’acord anglicans i ortodoxes), i que ha anat molt bé per la seva economia?

La quantitat de relats que hi ha a l’Antic Testament és nombrosa, impossible descriure’ls tots i esbrinar la certesa de cadascun, però, un d’ells, que és una variant d’un mite sumeri, al llegir-lo, m’ha fet somriure. El transcriu de manera molt reduïda.

La narració descriu com Déu va destruir les ciutats de Sodoma i Gomorra amb una pluja de foc i sofre com a càstig pel comportament corrupte dels seus habitants, els quals, s’havien donat a disbauxes de tota mena.

Degut a les súpliques d’Abraham perquè el seu poble no fos castigat, Déu va acceptar perdonar-los si trobava entre ells a cinquanta justos. A part de Lot (nebot d’Abraham), la seva dona i les seves filles, no en va trobar ni 10. Llavors, Déu va enviar dos àngels perquè conduïssin a la família d’Abraham fins les portes de la ciutat i els va manar no mirar enrere amb l’amenaça de que, qui ho fes, quedaria convertit en estàtua de sal.

Malgrat la prohibició, la dona de Lot no se’n va poder estar, es va girar i a l’instant, va passar el que se’ls havien advertit.

[Un petit incís: ¿Us imagineu quin atapeïment d’escultures i hauria en l’actualitat en places i carrers si la gent xafardera és convertís en estàtues de sal?]

La interpretació de la Bíblia ha estat sempre potestat exclusiva dels jerarques de les Esglésies, aquests, s’han vist obligats a anar cedint en la interpretació de molts conceptes bíblics degut a la inparable investigació que han dut a terme, amb rigor, exegetes i professional dedicats a esbrinar la veritat sobre uns documents que han estat i són, el fonament de moltes religions.

El catolicisme forma part d’elles, però, és l’única religió monoteïsta en què la majoria dels seus creients no han llegit les Sagrades Escripures com és obligació en altres religions.

La meua generació va rebre classes “d’Història Sagrada”, com uns fets on no es podia posar en dubte el que se’ns deia i, qui es dignava fer preguntes o portar la contrària, rebia una resposta airada i taxativa, dient que... el no creure, podia ser motiu de ser castigats amb el foc etern.

Aquesta resposta i la manera d’ensenyar, ¿va ser la causa que es deixés de banda qualsevol tipus d’interès per la seva lectura?

Avui dia, degut a la gran cultura que es pot adquirir fàcilment mitjançant un ordinador podem deslliurar la ment de tanta deformació sobre temes bíblics que ens ha arribat durant segles i, en la qual, encara hi ha gent ancorada en temps anteriors al Concili Vaticà II, que, quan fa ús de les seves competències mitjançant un sermó o impartint coneixements en una aula, confonen mites amb realitats.

¿Què pot ser millor: restar en la ignorància i creure sense posar en dubte tot el que se’ns ha dit o, anar adquirint coneixements per poder arribar a la veritat?.

La veritat ens farà lliures (Jn. 8,32).

Potser la veritat pura no existeix i tot és relatiu degut a què: la interpretació d'un escrit i el raonament posterior és diferent en cada persona.

Particularment la lectura de l'Antic Testament ha estat apassionant i, sense voler trobar cinc peus al gat, em quedo amb: l'essència del seu contingut, expressada amb paraules, conceptes, mites i relats, en el seu interès històric, en la saviesa narrativa d'alguns apartats i en la bellesa dels seus poemes.

*La interpretació religiosa de les Sagrades Escripures i dels successos en què s'ha fonamentat el cristianisme, ho deixo per exegetes i teòlegs. Que siguin ells els que tinguin el discerniment d'arribar a la conclusió de... **“¿Què hi ha de cert en L'Antic Testament?”**.*

Mª Mercè Usón